

Najprije su učenici čitali pitanja i odgovarali, tj. dovršavali odgovore, a nakon toga uklonjen je tekst i učenici su međusobno postavljali pitanja.

III etapa rada

Oslanjajući se samo na početke rečenica, koji su ponovno projicirani uz slike, učenici su prepričavali sadržaj priče i time se pripremili za pismeni sastav, u obliku domaće zadaće. Budući da su prethodno prepisali riječi, pitanja i početke odgovora u bilježnice, domaći zadatak neće biti težak.

Svi su učenici bili vrlo aktivni, zanimanje nije popuštalo do kraja sata, a svatko je imao prilike da mnogo govori. To je i bio osnovni zadatak ove nastavne jedinice.

Mirjana Agbaba

DIKTAT — JEDAN OBLIK PONAVLJANJA I UTVRĐIVANJA JEZIČNOG GRADIVA

Svaki se nastavnik stranog jezika u praksi susreće s problemom: kako učenicima pomoći pri svladavanju ortografije. Ta poteškoća dolazi osobito do izražaja u početnoj fazi učenja kad je učenik s prijelazom na pisanje suočen sa sistemom grafičke slike riječi, koja u njemu interferira s akustičkom slikom, a to ima za posljedicu brojne pogreške u pisanju. Osim toga, učenici mlađe dobi teško uočavaju vlastite pogreške. Općenito je poznato da se stečene krive navike naknadno teško ispravljaju, zato ih treba unaprijed spriječiti.

Koliko god na prvi pogled izgleda neobično, diktat se može iskoristiti i kao jedan od oblika učenja i usvajanja gramatičkih struktura, skraćenih oblika, vokabulara ili drugog jezičnog gradiva.

Diktat u svrhu provjeravanja učenikova poznavanja ortografije ima u nastavi stranog jezika, doduše, svoje određeno mjesto. No mnogo češće može se taj oblik pismene vježbe primijeniti kao sastavni dio nastavnog sata, baš kao i drugi oblici rada na usvajanju i utvrđivanju gradiva. Takvim diktatom uči se ujedno i ortografija, a prilikom zajedničkog ispravka učenici se osposobljavaju za uočavanje i ispravljanje vlastitih pogrešaka.

Putem diktata učenici se vježbaju i u razumijevanju teksta izgovorenog normalnom brzinom, naravno, uz pretpostavku da im je vokabular poznat i da u tekstu koji je predviđen za diktiranje nema novih struktura.

Budući da se u engleskom jeziku grafička slika ne poklapa s akustičkom slikom riječi, rad na usvajanju ortografije je težak. Uspjeh se tu postiže u prvom redu diktatom kojem su prethodile govorne vježbe, čitanje teksta koji će se kasnije diktirati i uočavanje specifičnosti u načinu pisanja pojedinih riječi.

Pokušat ću prikazati jedan nastavni sat u VI razredu osnovne škole na kojem sam se poslužila diktatom u prvom redu u svrhu usvajanja i utvrđivanja upotrebe 3. lica singulara glagolskih vremena Present Continuous i Present Simple. Diktat sam povezala s obrađenim tekstom »Where Is Your Home?« iz udžbenika za VI razred (B. Brozović).

Uvod. Na temelju povećanog crteža iz udžbenika učenicima sam postavila nekoliko pitanja o Franinom domu, o njegovoj obitelji i o njihovim

navikama. Nakon toga, pomoću drugog pripremljenog crteža upoznala sam ih s djevojčicom Wendy, koja također živi u jednoj kući pokraj mora. Na ploču je stavljen crtež, a pomoću grafoskopa projiciran je slijedeći tekst:

Wendy's home is near the sea. She is standing in front of her house now. She often stands on the beach and looks at the sea.

Wendy's father works on a ship. He is fishing now. He always brings fish home.

Wendy's mother is cooking now. She is frying fish. She often fries fish for dinner.

Wendy likes to swim and dive in the sea.

Glagolski oblici bili su, dakle, potcrtani. U tekstu nema nijedne nepoznate riječi. Izmjene teksta iz udžbenika odnose se samo na neke priloge, prijedloge, imena i odgovarajuće zamjenice.

Pročitala sam tekst normalnom brzinom. Poslije mene pročitao ga je jedan učenik, a zatim sam započela višestrukim iskorištavanjem teksta.

Razrada. Učenici su najprije postavljali pitanja na svaku rečenicu u tekstu. Sugerirano im je da postavljaju sve vrste wh-pitanja, tj. s upitnim riječima who, what, where, when, whose. Time sam željela postići da učenici uvježbavaju upitne oblike oba prezenta i da potpuno usvoje tekst. U svojim odgovorima oni su automatski naglašavali potcrtane riječi; svi su bili aktivni i svi su došli u priliku da govore, pa i oni najslabiji, postavljajući, naravno, nešto lakša pitanja.

Ovaj dio sata pripadao je učenicima, uz samo povremenu intervenciju nastavnika. Razumljivo je da je bilo poteškoća pri formuliranju pitanja vezanih uz rečenice izražene glagolskim vremenom Present Simple. Bilo je potrebno poneko upozorenje, a katkad i pomoć nastavnika. Učenici su praktički baratali s dva modela:

is — ing

does — infinitive

Pitanja sa who i whose postavljali su bez poteškoće.

Pošto su na temelju te konverzacije učenici tekst gotovo u cijelosti memorirali, na ploču je projiciran isti tekst, u kome su bili izostavljeni glagolski oblici. Učenici su projicirani krnji tekst najprije samo usmeno dopunjavali, a zatim su sve izostavljene glagolske oblike u oba prezenta ispisivali na ploču, i to s lijeve strane krnjeg teksta Present Continuous, a s desne Present Simple.

U slijedećoj fazi rada učenici su jednostavnim rečenicama pokušali objasniti zašto je neki od dva prezenta upotrijebljen u određenoj rečenici. Na tom stupnju učenja stranog jezika od učenika ne tražimo pravila. Bitno je da razumiju što se ovim glagolskim vremenima izražava i da ih znaju pravilno upotrijebiti.

Učenici su posebno bili upozoreni na glagolske oblike is frying i fries zbog specifične ortografije. Budući da su tokom govornih vježbi imali dovoljno prilike da gledaju napisani tekst, postojala je opravdana pretpostavka da u diktatu neće biti mnogo ortografskih pogrešaka. Tekst je uklonjen, a na ploči ostali su samo glagolski oblici da bi ih učenici što pravilnije napisali prilikom diktiranja, što će pridonijeti njihovu temeljitijem usvajanju.

Izvođenje diktata. Učenici su već prije bili upozoreni na to da će po diktatu pisati tekst koji je tokom sata bio projiciran.

Za pisanje diktata dobili su poseban papir. Primili su i objašnjenja u vezi s postupkom pri diktiranju, tj. mirno će saslušati svaku rečenicu (pošto je prethodno kompletan tekst još jednom pročitani), cijelu će rečenicu ponoviti najprije u zboru, a zatim i pojedinačno, pa će je tek na dani znak napisati po pamćenju. Rečenice su, dakle, diktirane u cjelini, i to normalnom govornom brzinom. Time što ih učenici prije zapisivanja ponavljaju 2—3 puta, razvija se njihova sposobnost memoriranja, a to je usput još jedna prilika da svi govore. Zbog svih tih zahtjeva za vrijeme diktata potrebna je krajnja koncentracija i nastavnika i učenika, a u razredu vlada potpuna tišina jer se jednom izdiktirana rečenica neće ponoviti.

Pošto je izdiktiran čitav tekst, nastavnik ga još jednom čita u cijelosti, da bi učenici u pauzi između dvije rečenice dodali eventualno izostavljene riječi ili ispravili neku uočenu pogrešku.

Ispravak diktata. Vrlo važna faza rada je zajedničko provođenje ispravka. Učenici pojedinačno, po diktatu svojih drugova, pišu tekst na ploču. Diskutira se o ispravnosti svake pojedine rečenice i zajednički ispravljaju pogreške. Učenici u svojem diktatu pocrtavaju pogrešno napisane riječi, te iste riječi — ispravno napisane — ispisuju ispod teksta, da bi na kraju pribilježili broj pogrešaka.

Sat je završen još jednom govornom vježbom, tj. tekst koji su učenici u svrhu zajedničkog ispravka ponovno napisali na ploču mijenja se tako da se 3. lice singulara zamjenjuje prvim i s time u vezi vrše ostale potrebne promjene.

Tako organiziran sat vrlo je dinamičan te maksimalno aktivira sve učenike. Ponavlja se i utvrđuje određeno gramatičko gradivo, a time se pridonosi i usvajanju ortografije.

Analiza diktata. Analiza ispravljenog diktata pokazala je da učenici nisu mnogo griješili u ortografiji, no ustanovljeno je i to da nisu u stanju uočavati pogreške, pa čak ni onda ako pri ispravku izmjenjuju bilježnice. Za uočavanje pogrešaka treba ih postupno osposobljavati. Uspoređujući svoju rečenicu s rečenicom napisanom na ploči, ipak propuštaju greške, no to ne čine zato što bi htjeli sakriti vlastite greške te time naoko smanjiti njihov broj, jer znaju da se točnost njihova ispravka provjerava. Prilikom diktata ne pokušavaju ni prepisivati jer se i sami žele uvjeriti jesu li sposobni da tekst koji su prije vidjeli, pa čak i nekoliko puta pročitati, mogu po diktatu točno i napisati.

Da se učenici mogu osposobiti za uočavanje vlastitih pogrešaka, uvjerala sam se prilikom analize triju uzastopno provedenih diktata uz upotrebu različitih tekstova. Pri zajedničkom ispravku prvog od ta tri diktata učenici su uočili i potcrtali 51% vlastitih pogrešaka, dok su 49% pogrešaka previdjeli. Pri drugom diktatu broj neuočenih pogrešaka smanjio se na 33%, a pri trećem čak i na 19%.

Ispravljanjem diktata na opisani način učenici se privikavaju na preciznost, kod njih se razvija navika samokontrole i sposobnost uspoređivanja. Dobri pak rezultati na putu k svladavanju ortografije pokazuju se tek nakon duljeg vremena, odnosno čestog primjenjivanja tog oblika diktata.